

Betænkning afgivet af Kirkeudvalget den 6. december 2006

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om folkekirkens økonomi og lov om domstolsbehandling af gejstlige læresager

(Finansiering af præstestillinger m.v.)

[af kirkeministeren (Bertel Haarder)]

1. Udvalgsarbejdet

Lovforslaget blev fremsat den 25. oktober 2006 og var til 1. behandling den 9. november 2006. Lovforslaget blev efter 1. behandling henvist til behandling i Kirkeudvalget.

Møder

Udvalget har behandlet lovforslaget i 3 møder.

Høring

Den 25. oktober 2006 sendte kirkeministeren de indkomne høringssvar og et notat herom til udvalget.

Skriftlige henvendelser

Udvalget har i forbindelse med udvalgsarbejdet modtaget 1 skriftlig henvendelse fra Den danske Præsteforening. Kirkeministeren har over for udvalget kommenteret henvendelsen.

Spørgsmål

Udvalget har stillet 7 spørgsmål til kirkeministeren til skriftlig besvarelse, som denne har besvaret. Nogle af udvalgets spørgsmål og ministerens svar herpå er optrykt som bilag 2 til betænkningen.

2. Indstillinger og politiske bemærkninger

Et *flertal* i udvalget (udvalget med undtagelse af EL) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Venstres, Socialdemokratiets, Dansk Folkepartis, Det Konservative Folkepartis, Det Radikale Venstres og Socialistisk Folkepartis medlemmer af udvalget bemærker, at ministeren i svaret på spørgsmål 2 bl.a. har oplyst, at der med bestemmelsen i lovforslagets § 1, nr. 1, gives en generel mulighed for, at menighedsrådene kan finansiere præster i nye stillinger oprettet af kirkeministeren efter ansøgning fra menighedsråd og med tilslutning fra provstiudvalg og biskop.

Lovforslagets bemærkninger vedrører alene fastansættelser, men flertallet forstår ministerens svar således, at der vil blive administreret i overensstemmelse med ønsker fra et flertal i Folketinget.

I den anledning udtaler flertallet, at de finder, at muligheden for lokalt finansierede stillinger med tidsbegrænset ansættelse i særlige tilfælde bør være til stede.

Flertallet finder således, at der i et begrænset tidsrum i et eller flere sogne i samarbejde eller i et provsti skal være mulighed for at oprette tidsbegrænsede stillinger, som skal være begrundet i opgaver, der nødvendiggør en opprioritering af den gejstlige betjening.

Der kan være tale om, at der f. eks. i udflyttersogne kan være et særligt behov for en udvidelse af den gejstlige betjening i en begrænset periode, f. eks. på grund af mange tilflyttere, der ikke er fortløbe med kirken, eller på grund af mange minikonfirmander og konfirmander eller på grund af andre særlige opgaver eller et projekt, som et provsti eller et eller flere sogne ønsker fremmet.

Flertallet understreger, at ordningen ikke kan anvendes til prøveansættelse eller til at udfylde huller i tilfælde af andre præsters sygdom eller orlov. De opgaver, der skal udføres, skal have en sådan vægt, og opgaverne skal være af en sådan karakter og formuleret således i ansøgningen, at tidsrummet kan fastsættes til ikke under 4 år. Også af hensyn til præstens mulighed for at indrette sig finder flertallet, at ansættelsesperioden ikke bør være under 4 år.

Flertallet finder derudover, at der bør være mulighed for en forlængelse af perioden op til yderligere 4 år. Derefter må stillingen enten nedlægges eller ændres til varig ansættelse. Dette indebærer, at det ikke vil være muligt at udskifte præsten ved periodens udløb undtagen ved dennes opsigelse af stillingen. Med hensyn til overenskomstansatte præster henvises til svaret på spørgsmål 3, der er optrykt som bilag 2 i betænkningen.

Flertallet ønsker at understrege, at også præster ansat for en tidsbegrænset periode er beskyttet af menighedsrådslovens § 37, således at præsten i udøvelsen af sine pastorale forpligtelser, herunder forkyndelse, sjælesorg og undervisning, er uafhængig af menighedsrådet.

Flertallet bemærker, at lovforslagets § 2 tillige sikrer, at også præster i tidsbegrænset ansættelse får den samme beskyttelse med hensyn til læresager som andre præster.

Ved finansieringsformen ændres ikke ved ansættelsesformen og retsstillingen over for menighedsrådet. Kirkeministeriet er som ved andre præsteansættelser ansættelsesmyndighed og arbejdsgiver.

Flertallet betinger, at der ikke ved muligheden for oprettelse af lokalt finansierede stillinger, varige såvel som tidsbegrænsede, reduceres i antallet af eksisterende stillinger.

Flertallet forudsætter, at lokalt finansierede stillinger baseres på overenskomstvilkår og ikke tilknyttes tjenesteboligpligt, og at stillingerne oprettes med tilslutning af biskop og provstiudvalg.

Flertallet imødeser kirkeministerens evaluering af ordningen inden den 1. januar 2013.

Et *mindretal* i udvalget (EL) vil stemme hverken for eller imod lovforslaget ved 3. behandling.

Siumut, Tjóðveldisflokkurinn, Fólkaflokkurinn og Inuit Ataqatigiit var på tidspunktet for betænkningens afgivelse ikke repræsenteret med medlemmer i udvalget og havde dermed ikke adgang til at komme med indstillinger eller politiske udtalelser i betænkningen.

En oversigt over Folketingets sammensætning er optrykt i betænkningen.

Britta Schall Holberg (V) Birthe Rønn Hornbech (V) fmd. Flemming Damgaard Larsen (V)
Jørgen Winther (V) Søren Pind (V) Jesper Langballe (DF) Søren Krarup (DF)
Charlotte Dyremose (KF) Per Ørum Jørgensen (KF) Karen J. Klint (S) nfm. Hüseyin Arac (S)
Mogens Jensen (S) Bjarne Laustsen (S) Arne Toft (S) Bente Dahl (RV)
Pernille Vigsø Bagge (SF) Jørgen Arbo-Bæhr (EL)

Siumut, Tjóðveldisflokkurin, Fólkaflokkurin og Inuit Ataqatigiit havde ikke medlemmer i udvalget.

Folketingets sammensætning

Venstre, Danmarks Liberale Parti (V)	52	Enhedslisten (EL)	6
Socialdemokratiet (S)	47	Siumut (SIU)	1
Dansk Folkeparti (DF)	24	Tjóðveldisflokkurin (TF)	1
Det Konservative Folkeparti (KF)	18	Fólkaflokkurin (FF)	1
Det Radikale Venstre (RV)	17	Inuit Ataqatigiit (IA)	1
Socialistisk Folkeparti (SF)	11		

Oversigt over bilag vedrørende L 53

Bilagsnr.	Titel
1	Høringsnotat og høringssvar, fra kirkeministeren
2	Tidsplan for udvalgets behandling af lovforslaget
3	Rapport fra arbejdsgruppen om gejstlige læresager m.v.
4	Høringsbrev og høringssvar af 9/11-06 vedrørende »Rapport fra arbejdsgruppen om gejstlige læresager m.v.«
5	Omdeling af relevante bilag fra L 74 »Forslag til lov om ændring af lov om folkekirkens økonomi. (Forenkling og bedre styring af fællesfonden m.v.)«, jf. folketingsåret 2005-06
6	1. udkast til betækning
7	Henvendelse af 4/12-06 fra Den Danske Præsteforening
8	2. udkast til betækning

Oversigt over spørgsmål og svar vedrørende L 53

Spm.nr.	Titel
1	Spm. om beskyttelse af præsters forkyndelsesfrihed, til kirkeministeren, og ministerens svar herpå
2	Spm., om ministeren agter at fremsætte ændringsforslag, så der kan oprettes visse tidsbegrænsede stillinger uden dispensation, til kirkeministeren, og ministerens svar herpå
3	Spm. om, i hvilket omfang de 140 årsværk, som er nævnt i bemærkningerne til lovforslaget, fordeler sig på heltidsstillinger, deltidstillinger, tidsbegrænsede og åremålsaftalte ansættelser, til kirkeministeren, og ministerens svar herpå
4	Spm. om, med hvilke begrundelser der er givet dispensationer om lokalt finansierede præstestillinger, samt om nogle af ansættelserne har tidsbegrænsning eller er en åremålsansættelse, til kirkeministeren, og ministerens svar herpå
5	Spm., om § 43 i menighedsrådsloven vil kunne anvendes til en øget fleksibilitet omkring adgangen til lokalt finansieret ansættelse af præster, til kirkeministeren, og ministerens svar herpå
6	Spm., om der vil kunne sikres samme forkyndelsesfrihed som i dag ved en anden ansættelses- og afskedigelsesmyndighed end kirkeministeren, til kirkeministeren, og ministerens svar herpå
7	Spm. om kommentar til henvendelsen af 4/12-06 fra Den danske Præsteforening

Nogle af udvalgets spørgsmål til kirkeministeren og dennes svar herpå

Spørgsmål 2 og 3 og kirkeministerens svar herpå er optrykt efter ønske fra V, S, DF, KF, RV og SF. Spørgsmål 4 og 6 og kirkeministerens svar herpå er optrykt efter ønske fra S.

Spørgsmål 2:

Vil kirkeministeren fremsætte et ændringsforslag, der giver mulighed for tidsbegrænset ansættelse i præstestillinger, der finansieres af lokale midler, når dette konkret kan begrundes i f.eks. en særlig indsats i forbindelse med ekstra store årgange af enten minikonfirmander eller konfirmander, eller en særlig indsats over for borgere, der flytter til sognet i forbindelse med en stor udbygning af boligområder eller lignende situationer med reelt tidsbegrænsede opgaver?

Svar:

Med bestemmelsen i lovforslagets § 1, nr. 1, gives der en generel mulighed for, at menighedsrådene lokalt kan finansiere præster i nye stillinger oprettet af kirkeministeren efter ansøgning fra menighedsråd og med tilslutning fra provstiudvalg og biskop. Herved gives der menighedsrådene mulighed for fremover selvstændigt at opprioritere den kirkelige betjening. Forslaget er en ren finansieringsbestemmelse.

Af lovforslagets bemærkninger fremgår, at forslaget alene vedrører fastansættelser, hvilket er begrundet i, at da et tilsvarende forslag om lokalt finansierede præster første gang blev fremsat i folketingssamlingen 2005/2006 (L 74), var der nogle høringssvar – herunder svaret fra Den danske Præsteforening og Danmarks Provsteforening – der udtrykte betænkelighed ved muligheden for tidsbegrænset ansættelse. Tilsvarende betænkeligheder blev udtrykt fra flere af folketingets partier. Denne del af L 74 blev derfor udeladt.

Det er altså for at imødekomme denne kritik, at bemærkningerne til L 53 er formuleret således, at de alene vedrører fastansættelser.

Det er således ikke indholdet af selve lovteksten, som forhindrer tidsbegrænsede stillinger, men alene ordlyden af bemærkningerne.

Såfremt et flertal i kirkeudvalget i betænkningen giver udtryk for, at der skal være mulighed for tidsbegrænsede ansættelser, når dette konkret kan begrundes i særlige tidsbegrænsede opgaver, f.eks. en særlig indsats i forbindelse med ekstra store årgange af konfirmander eller minikonfirmander, en særlig indsats i sognet i forbindelse med udbygning af boligområdet eller andre særlige opgaver, er jeg naturligvis indstillet på at administrere loven i overensstemmelse hermed.

For et sikre, at en tidsbegrænset ansættelse alene anvendes i forbindelse med reelt tidsbegrænsede opgaver og ikke i realiteten udgør en prøveansættelse af præsten, kan der være grund til at fastlægge nogle rammer for anvendelsen af tidsbegrænset ansættelse.

En model herfor kunne være, at tidsbegrænset ansættelse alene vil kunne ske for en periode på mindst 4 år. Ved periodens ophør kan der alene ske forlængelse med den allerede ansatte eller ophør af stillingen. Det vil således ikke være muligt at udskifte præsten ved periodens udløb undtagen ved dennes opsigelse af stillingen. Stillingen vil kun kunne forlænges 1 gang, hvorefter ansættelse vil skulle ske tidsbegrænset.

Spørgsmål 3:

Det fremgår af bemærkningerne til L 53, punkt 2.3, at der er 140 årsværk som overenskomstansat sognepræst. Ministeren bedes oplyse, i hvilket omfang disse 140 årsværk fordeler sig på heltidsstillinger/deltidsstillinger, og i hvilket omfang der måtte være tidsbegrænsede/åremålsaftalt ansættelser blandt disse.

Svar:

Siden 1979 har der bestået en mulighed for ansættelse på overenskomst i præstestillinger. Bevægelsen til at indgå en overenskomst i sin tid på det ellers tjenestemandsdækkede præsteområde var primært behovet for at kunne ansætte præster på deltid. Derudover erstatter overenskomsten en række ældre lønregler for hjælpepræster.

Tidligere var der to typer hjælpepræster:

Den ene var faste hjælpepræster, som efter en lovrevision i 1961 var sidestillede med residerende kapellaner og i et og alt fungerede som præster ved kirken. Da man i 1981 ophævede de hidtidige titulaturer kapellan og residerende kapellan til fordel for den fælles titel »sognepræst« blev også disse hjælpepræster sognepræster.

Den anden var midlertidige og/eller personlige hjælpepræster fx hos provsten. Denne type findes fortsat, og ved overenskomsten i 2005 blev titlen hjælpepræst erstattet af titlen overenskomstansat sognepræst.

En del af disse – typisk kvoterede (dvs. deltids) stillinger – udfylder en varig funktion i den præstelige betjening af deres sogne eller institutioner, ligesom de for nogle præster indgår som en naturlig karrierevej, enten fordi man ønsker deltidsbeskæftigelse eller fordi det for fx samgifte præster kan være ønskeligt med den manglende tjenesteboligligt.

Foranlediget af spørgsmålet har Kirkeministeriet lavet et udtræk af FLØS (Folkekirkens LønService), som udbetaler løn til præster. Heraf fremgår det, at der pr. 1. april 2006 er 148 årsværk som overenskomstansat sognepræst. Årsværkene er fordelt på i alt 216 præster. Af de 216 ansatte er 140 ansat i kvoterede stillinger svarende til 72 årsværk. Det betyder, at knapt halvdelen af årsværkene er anvendt til deltidsstillinger.

Efter fast praksis sker ansættelsen som overenskomstansat sognepræst med en tidsbegrænsning typisk for et år og med mulighed for forlængelse. Forlængelse sker typisk indtil videre. Hvis der er tale om ansættelse i et vikariat – fx p.gr.a. den tjenestemandsansatte sognepræsts barselsorlov – er vikariatet tidsbegrænset til barslen/forældreorloven.

Spørgsmål 4:

Det fremgår af bemærkningerne til L 53, punkt 2.1, at Kirkeministeriet med hjemmel i dispensationsbestemmelsen i lov om menighedsråd § 43 i 6 tilfælde har givet tilladelse til, at der kunne oprettes præstestillinger finansieret af lokale midler. Ministeren bedes oplyse, hvilke begrundelser, der har født til de enkelte dispensationer, samt om nogle af ansættelserne har tidsbegrænsning eller er en åremålsansættelse.

Svar:

Jeg kan oplyse, at Kirkeministeriet har givet følgende dispensationer i medfør af § 43, stk. 7, i lov om menighedsråd til lokalfinansiering af stillinger som sognepræster:

Ved brev af 31. marts 2005 har ministeriet godkendt, at der for en 3-årig forsøgsperiode blev oprettet et samarbejde mellem menighedsråd i Brande-Grene Provsti om ansættelse og aflønning af en 50 % sognepræstestilling til aflastning for provsten for Brande-Grene Provsti.

Ved brev af 8. september 2005 har ministeriet godkendt, at finansieringen af en 50 % sognepræstestilling kan ske over Hjallerup Sogns kirkekasse for en 3 årig periode.

Ved brev af 15. november 2005 har ministeriet godkendt, at Hannerup Sogns kirkekasse finansierer halvdelen af udgifterne til en sognepræstestilling for en 3 årig periode, således at resten finansieres over Haderslev Stifts almindelige bevilling til præstelønning.

Ved brev af 15. februar 2006 har ministeriet godkendt Skanderborg Slotssogns og Skanderup Sogns menighedsråds ansøgning om finansiering over kirkekasserne af en forhøjelse af beskæftigelsesgraden for en sognepræstestilling med 25 % indtil udgangen af december 2008.

Ved brev af 12. juni 2006 har ministeriet godkendt, at en halvtids sognepræstestilling for en 3 årig periode blev finansieret over Sindal Sogns kirkekasse.

Ved brev af 6. september 2006 har ministeriet godkendt, at finansieringen af forhøjelsen af en 25 % sognepræstestilling til 75 % for en 3 årig periode kan ske over Bramdrup Sogns kirkekasse.

Ved brev af 8. september 2006 har ministeriet godkendt, at finansieringen af en 75 % sognepræstestilling for en 4 årig periode kan ske over Skt. Jørgens Bjerg kirkekasse.

Ved brev af 6. oktober 2006 har ministeriet godkendt, at finansieringen af en 50 % sognepræstestilling for en 4 årig periode kan ske over Stilling Sogns kirkekasse.

Ved brev af 25. oktober 2006 har ministeriet godkendt, at finansieringen af en sognepræstestilling for en 4 årig periode kan ske over Ringsted Sogns kirkekasse.

Ved brev af 25. oktober 2006 har ministeriet godkendt, at finansieringen af en 50 % sognepræstestilling i en 4 årig periode kan ske over Store Heddinge Sogns kirkekasse.

Endelig har ministeriet ved brev af 31. maj 2005 godkendt, at en forhøjelse af beskæftigelsesgraden for en præstestilling fra 50 % til fuldtidsbeskæftigelse blev finansieret af Kolding Provstiudvalgs kasse i stedet for en ordning med fællesfinansiering fordelt på kirkekasserne i Kolding Provsti. Denne dispensation er meddelt i henhold til § 24 i lov om folkekirkens økonomi sammenholdt med § 43 i lov om menighedsråd.

Alle præster ansat i nævnte stillinger er ansat på overenskomstvilkår efter overenskomsten mellem Finansministeriet og Akademikernes Centralorganisation om akademikere i staten, med et særligt protokollat for akademikere under Kirkeministeriet og med Kirkeministeren som ansættelsesmyndighed.

Ansøgningerne om dispensation har været begrundet i hensynet til styrkelse af den præstelige betjening i sognet og i et tilfælde er en sognemedhjælperansættelse ønsket ændret til en sognepræstestilling.

I et enkelt tilfælde har ministeriet meddelt afslag på en ansøgning om dispensation. Biskoppen havde frarådet, at der blev meddelt dispensation. Biskoppen havde i stedet for indstillet, at der skete en revurdering af forholdene i pastoratet om 1 år.

Spørgsmål 6:

I forlængelse af svar på spørgsmål 1 om præsters forkyndelsesfrihed bedes ministeren vurdere, om (der i teorien) ikke vil kunne sikres samme forkyndelsesfrihed som i dag ved en anden ansættelses-

og afskedigelsesmyndighed end kirkeministeren? Ministeren bedes oplyse, hvordan forkyndelsesfriheden er sikret i f.eks. Sverige eller andre lande, hvor præsteansættelsen ikke sker i »staten«.

Svar:

Nej, der kan efter min opfattelse næppe sikres samme forkyndelsesfrihed som i dag ved en anden ansættelses- og afskedigelsesmyndighed end kirkeministeren.

Til belysning af den svenske ordning kan jeg citere følgende fra artiklen »Hvordan har de det derovre? Stat og Kirke i Sverige efter adskillelsen« af daværende domprovst Anders W. Svenningsen, Lund, i Roskilde Stiftsbog 2001 side 35 - 36:

»Præsternes stilling – frihed og tryghed

For kirkens præster har den nye ordning i Svenska kyrkan fået til følge, at vi i dag er ansat af menighedsrådet, der altså er vor arbejdsgiver, og ikke mere stiftet, som det var før år 2000 (da stiftet officielt var statens kirkelige myndighed). Dette har fået mange præster til at reagere. Omkring 80% af præsterne var imod den ordning, der nu er indført, man var bl.a. bange for ikke at kunne være så fri i forhold til sin menighed som før. Har den så fået de negative følger man var bange for? Både ja og nej.

Jeg tror ikke, man kan sige at forkyndelsesfriheden har været i fare (endnu). Derimod synes jeg, at de menigheder, hvor der har været problemer mellem præst og f.eks. menighedsrådet, er blevet flere de sidste 20 måneder. Der er faktisk 12 præster i Svenska kyrkan, der er blevet afsat siden 1.1.2000. Men så må man huske, at en præst ikke kan afsættes uden, at domkapitlet har givet tilladelse til det, og det er kun domkapitlet, der kan tage embede, »vigningstjänsten« fra en præst, så han eller hun ikke kan være præst mere. Domkapitlet består af biskop, domprovst, en repræsentant for stiftets præster og diakoner, en dommer og tre andre lægfolk. Ifølge Kyrkoordningen er sognepræsten ansat af, men ikke underordnet menighedsrådet, og denne uklarhed har givet anledning til mange konflikter om, hvem det egentlig er, der bestemmer, når man ikke kan blive enig: Er det menighedsrådsformanden eller præsten? Vi har også mærket, at mange menighedsråd vil markere, at nu er det dem, der bestemmer, og ikke mere stift eller biskop. F.eks. skal hver præst, der søger et embede »behörigförklaras« af domkapitlet, der også skal foreslå, hvem der bør få embedet. Mange menighedsråd har nærmest sat i system så netop ikke at tage den præst, domkapitlet synes er den bedste. For så viser man jo, at det skal vi nok selv afgøre.

Lidt mere om præsternes stilling. Kyrkoordningen giver egentlig kun to muligheder for domkapitlet, når mennesker klager over en præst: Enten at frikende ham eller hende eller at tage præsteembedet fra vedkommende. Man kan selvfølgelig udtale kritik, men en advarsel er det kun menighedsrådene, der kan give præsten, og det er ikke godt – selv om domkapitlet også her skal give menighedsrådet tilladelse til at give præsten en advarsel (»varning«). Stift og biskop har altså ikke rimelige muligheder for at tilrettevise en præst, hvis det skulle behøves. Når nogen vil anke et eller andet kirkeligt spørgsmål, er det for øvrigt også domkapitlet, der er ankemyndighed. Nok om dette.«